

ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ದಲಿತರು

Vachana Chaluvalli Mattu Dalitaru

Dr. K Anjanappa

Associate Professor,
Dept of Kannada,
Tunga Mahavidyalaya,
Thirthahalli, Shivamogga Dist.,
Karnataka State.

ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಕುತೂಹಲದ ಕೇಂದ್ರ ಬಸವಣ್ಣನಾದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡವರು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಜನ, ಅವರು ನೂರು ಊರುಗಳಿಂದ ನೂರು ದಾರಿಗಳಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಇವರ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ, ಹಲವು ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳಲ್ಲದ ರಾಜನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಚಮಾರನವರೆಗೆ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನ ಪಾಲುಗೊಂಡರು. ವರ್ಗ ವರ್ಣಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮಾಡಿದ ಈ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ದಲಿತರದು ಲವಲವಿಕೆಯ ಪಾತ್ರ. ಊರ ಹೊರಗಿದ್ದ ಜನ ಬಸವಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

ದಲಿತರು ಎಂದರೆ ಬಡವರು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಎಂದು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದಲಿತ ಪ್ಯಾಂಥರ್ ಚಳುವಳಿ ಈ ಪದದ ಅರ್ಥವಲಯಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವನು ದಲಿತ ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ವಿವರಣೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ವಾಗಿ ದುರ್ಬಲನಾದವನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಬಲನಾದವನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಕೀಳರಿಮೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ತಾವು ಕೀಳು ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಕುಗ್ಗಿ ಹೋದ ಜನರ ದುರಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದದು. ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ಬಲತೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆ ಎರಡೂ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದಲಿತ ಪದದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರಗಳಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಬಡವನಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗುವ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗುವ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನು ಇನ್ನೇನೇ ಆದರೂ ಹೊಲೆ ಯನಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವಷ್ಟು ಜನರ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ ದುರ್ಬಲ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾದ ಜನ ಮತ್ತು ಕೀಳುಜಾತಿಯವರೆಂದು ಮಂಕಾದ ಜನ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದರು. ಪಂಚಮರು ಶೂದ್ರರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಹಿಳೆಯರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡರು. ಈ ಮೂರು ವರ್ಗವನ್ನು ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಡೆಸಿದ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಪೈಶಾಚಿಕವಾದದ್ದು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ, ಪಂಚಮ, ಮಹಿಳೆ ಈ ಜನ ದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಪಾತ್ರರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದರು. ಇವರ ಸ್ವರ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಕೇಳಿ ಬಂದರೂ ಆರ್ಭಟವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಆ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿದ್ದು

12ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಣಾಮದಾಗಿ ಈ ಚಳುವಳಿ ರೂಪು ತಳೆಯಿತು, ಈ ಎರಡು ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ ಜನತೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಜನರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಮಂತರು, ಮೇಲು ಜಾತಿಯವರು ಮತ್ತು ರಾಜನ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಡೆಯುವ ವಾತಾವರಣ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸಮುದಾಯದ ಈ ಆಶೋತ್ತರವೆ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡಿದೆ. ವಚನಕಾರರು ಶ್ರೀಮಂತರ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದರು. ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಿದರು. ರಾಜನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸೊಲ್ಲೆತ್ತಿದರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ತನ್ನ ತೀವ್ರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಇವರು ಅದರ ಬುಡಮುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದಲಿತ ರಾದವರನ್ನು ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿ ಬಸವಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಪಟ್ಟಭದ್ರರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಜನ, ಅವರು ಪ್ರತಿ ಷ್ವಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಅವರು ಶತ್ರುಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಮೊದಲ ದಲಿತಪರ ಚಳುವಳಿ ಎಂಬ ಅರಿವಾಗುವದು. ದಲಿತರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಲೇ. ಭಯವನ್ನು ತೊರೆದು ತಮಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಅಂದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಅವ ಮಾನ ಮಾಡಿದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯೇ ಗುರುವಾಯಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ : ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ವಚನಕಾರನಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಇಷ್ಟದೈವ ಸೃಷ್ಟಿ ಆಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲವನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ ವಚನಕಾರರು ಅದರ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸಿದರು. ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದರು. 'ಕಾಸಿ ಕಮ್ಮಾರನಾದ ಬೀಸಿ ಮಡಿವಾಳನಾದ ಹಾಸನಿಕ್ಕಿ ಸಾಲಿಗನಾದ ವೇದವನೋದಿ ಹಾರುವ ನಾದ' ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ ಬಗೆ ಇದೆ. ಆದ್ದ ರಿಂದ ಮೇಲುಜಾತಿ, ಕೀಳುಜಾತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇದರಿಂದಲೇ ಬೀಗುವು ದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಆಸ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಮೇಲುಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ತಾನು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸುವುದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು. ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು. ಅದು ಸರಪಳಿ ಕ್ರಿಯೆ. ಅನೇಕ ಒಳ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಅರಸ ಶೋಷಣೆಯ ಪ್ರತಿ ನಿಧಿ, ಆತನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತ ವೈದಿಕಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜನರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಲು ಸಾಧನವಾದ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಕೂಡ ಶೋಷಣೆಯ ಸಂಕೇತಗಳ ಆಗಿವೆ. ವಚನಕಾರರ ಹೋರಾಟ ಇವೆಲ್ಲದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಜೀವಂತ ಸಂಕೇತವಾದ ರಾಜ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಹೇಳುವ ವೈದಿಕಧರ್ಮ, ಇವರ ಮುಖ್ಯ ವೈರಿಗಳಾದವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಈ ಹೋರಾಟ ಜನ ಪರವಾಗಲು ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ದಲಿತರನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸದೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚರು ಅವರನ್ನು ದೂರ ಇಟ್ಟರು. ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದೂ ಕೂಡ ಚಳುವಳಿ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ವಚನಕಾಲದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ದಲಿತರಿಗೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ ಮಾತ್ರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪ್ರವೇಶದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಚನ ಚಳುವಳಿ ತಳೆದ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿಜವಾದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಅದೆಂದರೆ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೇ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವುದು. ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶದಂಥ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಕೆಲಸಗಳು ಇದರಿಂದ ತಪ್ಪಿದವು. ವೇದಗಳು ದಲಿತರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ವಚನಕಾರರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೇ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹುಟ್ಟಲು ಇದು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಚನ ಕಾರರ ಅರಿವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಅವರು ಮೇಲು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅಸಹನೀಯ ವಾದವು.

‘ವೇದಗಳ ಹಿಂದೆ ಹರಿಯದಿರು ಹರಿಯದಿರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹಿಂದೆ ಸುಳಿಯದಿರು ಸುಳಿಯದಿರು ಪ್ರಾಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಳಸದಿರು ಬಳಸದಿರು ಆಗಮಗಳ ಹಿಂದೆ ತೊಳಲದಿರು ತೊಳಲದಿರು....’ ಎಂದು ಹೇಳುವ ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಆಗಮಗಳೆಲ್ಲ ಜಾಲಗಳು ಎಂಬ ನಿಲುವಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಮನಿಗಂತೂ ವೇದ ಓದಿನ ಮಾತಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಸಂತೆಯ ಸುದ್ದಿ. ದೇವರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇವರದು ಇದೇ ನಿಲುವು. ವಚನಕಾರರು ವೈದಿಕದೇವತೆಗಳನ್ನಂತೂ ಆಟ ಆಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮೊದಲು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ವಚನಕಾರರು ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನೇಕ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಗೇಲಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದರು. ಕೆಳವರ್ಗದವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದವು. ತಮಗೆ ತಾವೇ ಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ತಮಗಿಂತಲೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ದಲಿತರನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ವಚನಕಾರರು ಹೆಣಗಾಡಿದರು. ಮೇಲುವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಮಾನವೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಅವರು ತವಕಪಟ್ಟರು.

ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ದಲಿತರು ವಚನ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಿಡು ಗಡೆಯ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ವಚನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅವೈದಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳೆಲ್ಲಾ ದಲಿತರು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದು ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲೇ, ಇಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ನಿಜವಾಗಲೂ ಹೊಸ ಮನುಷ್ಯರಾದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ವಿದ್ವತ್ತು ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ತಾವು ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ನಾಗಿದ್ದ ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಯ ವಿದ್ವತ್ತು ಎಂಥ ದಲಿತ ವಿರೋಧಿಯನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ ಕನಿಷ್ಠ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ತನ್ನ ಸೂತಕವನ್ನು ಕಳೆದ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶರಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಮಾನತೆ ದಲಿತರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಆನಂದಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಅವರು ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ದಲಿತ ವಚನಕಾರರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತೀವ್ರವಾಗಿ ದೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲುಜಾತಿಯ ವಚನಕಾರರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇದರಿಂದ ನೋವಾಗ ಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು. ಅದರ ಬದಲು ವೀರಶೈವ ತತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ದಲಿತ ಎಮೋಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಧೋರಣೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರು ದಲಿತರಿಗಿಂತ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಸವಣ್ಣ ದಲಿತ ವಚನಕಾರರಿಗಿಂತ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲಾ ವಚನಕಾರರಂತೆ ದಲಿತ ವಚನಕಾರರೂ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಚನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಧೂಳಯ್ಯ ನವರು ಚಪ್ಪಲಿ ಹೊಲೆಯುವ ವೃತ್ತಿಯ ಅಂಕಿತವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಚನ ರಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಬದುಕಿನ ಯಾತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿದರು. ಒಬ್ಬ ದಲಿತನಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೀಗಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಸರ್ವರ್ಣಿಯ ವಚನಕಾರರು ದಲಿತರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ಉಳಿದ ಸರ್ವರ್ಣಿಯರಿಗೆ ಅನುಕರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣ ನಂತೂ ದಲಿತರನ್ನು ತಂದೆ ಎನ್ನುವ ದಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದನು. ದಲಿತರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರು ಸಂಬಂಧ ವಾಚಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರು.

ದಲಿತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವರ್ಣಿಯ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರು. ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಕೂಡ ವರ್ಕಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರು ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೇ ವಿರೋಧಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ವಿಫಲ ಕ್ರಾಂತಿ, ಬಸವಣ್ಣನ ನಂತರ ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅಂಶ ಕುಗ್ಗುತ್ತಾ ಬಂತು, ಇದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮಿತಿ. ಇದರ ಮುಂದುವರಿದ ರೂಪ ಹೊಸ ವೈದಿಕತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾವು

ಆರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಿಲನವಾದದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ದಲಿತರ ಪಾಲಿಗೆ ವೈದಿಕರೂ, ವೀರಶೈವರೂ ಒಂದೇ ಆದರು. ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ನಡೆದ ಮೊದಲ ಹೋರಾಟವಾದರೂ ಅದು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ನಾಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಭೂತಿ, ಜನಿವಾರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಶಿವದಾರ ಪುರೋಹಿತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಾಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಲ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಪಂಚಾಚಾರ ಇವೇ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟರು, ದಲಿತ ವಿಮೋಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ಅಧ್ಯಯನ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣರು ನಮಗಿಂತ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆರಂಭ ಆದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಅತ್ತಲೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

